

Православна презентације ВЕРУЈЕМ

Свети Јован Шангајски ПРАВОСЛАВНО ПОШТОВАЊЕ МАРИЈЕ МАЈКЕ БОЖЈЕ

наслов изворника:
The Orthodox Veneration of Mary The Birthgiver of God
првео:
bogdanovz@ptt.yu

ПРАВОСЛАВНО БОГОСЛОВЉЕ АРХИЕПИСКОПА ЈОВАНА О. СЕРАФИМ РОУЗ

Пре неколико година Ама из манастира Руске Православне Цркве, жена праведног живота, одржала је проповед у току (Успењског) поста Пресвете Богородице. Са сузама у очима је преклињала своје монахиње да прихвате потпуно и искрено оно што нам је Црква предала, чинећи напор да сачува Свето Предање све ове вековене изабирајући за себе оно што је "важно" од оног што је "неважно"; јер када се о себи мисли као мудријем од традиције то је и крај традиције. Тако, када нам Црква говори у химнама и иконама да су апостоли били чудесно сакупљени са крајева земље да би присуствовали упокојењу и погребу Мајке Божје, ми као православни хришћани нисмо слободни да то поричемо или преправљамо, већ морамо веровати како нам Црква то предаје чистим срцем.

Млади западни обраћеник био је присутан када је проповед одржана. И он сам је мислио о том истом предмету, видећи иконе у традиционалном иконографском маниру како осликавају пренос апостола на облаку за Успење Пресвете Богородице; и он се питао да ли ми схватамо ову "литералност" као чудесан догађај, или је то "поетски" начин описа сакупљања апостола за тај догађај... или можда ипак имагинативан или "идеалан" опис догађаја који се никада није ни догодио? (То су, у ствари, нека питања која "православни теолози" данас задају себи).

Речи праведне игуманије због тога су дубоко продрле у његово срце, и он је разумео да постоји нешто дубље од рецепције Православља, од оног што нам ум и осећања могу рећи. У трену нам је била предата традиција, не из књига већ из живота сасуда који ју је садржавао; и била је примљена не умом или осећањима, већ изнад свега срцем, које на тај начин прима дубље образовање у Православљу. Касније је тај млади обраћеник сусрео, лично или читањем, многе људе који су били православно образовани. То су били "теолози" наших дана, они који су били у православним школама и постали теолошки "експерти". Они су могли са лакоћом да кажу шта је православно а шта је неправославно, шта је важно а шта је споредно у Православљу; а многи су се поносили собом јер су "конзервативци" и "традиционалисти" у вери. Али ни један од њих нема осећај ауторитета прости игуманије

која говори срцем, ненаучена таквој "теологији". А срце тог обраћеника, још чинећи дечје кораке у Православљу, чезнуло је да сазна како да верује, што значи, такође, коме да верује. Он је био само личност свог времена и узрастао је до способности да пориче сопствено резонување и да слепо верује свему реченом; очигледно је да Православље уопште не тражи то - сама дела св. Отаца су живо сећање људског ума просветљеног благодаћу Божјем. Али било је јасно да нешто недостаје "теолозима" наших дана; јер сва логика и знање патристичких текстова не могу пренети осећај и укус Православља исто та ко једноставно као теолошки необразована игуманија. Наш обраћеник угледао је крај својој потрази - трагању за односом са истинским и живим предањем Православља у архиеп. Јовану Максимовичу. Јер овде је нашао некога ко је био учени теолог из "старе" школе, а у исто време био је веома свестан свих теолошких критика нашег времена и способан да нађе истину тамо где би морао наћи спор. Али он је поседовао нешто што ни један од мудријих теолога нашег времена није изгледало да поседује: исту једноставност и ауторитет које је побожна игуманија пренела у срце младог боготражитеља. Његово срце и дух били су побеђени: не зато што је архиеп. Јован постао за њега "непогрешиви експерт" - јер Црква Христова не познаје тако што - већ због тога што је он видео у том архипастиру модел Православља, истинског богослова чије богословље исходи из светог живота и потпуне укорењености у православну традицију. Када је он говорио, његове речи биле су истините, иако је он пажљиво правио разлику између црквеног учења и свог властитог мишљења које може бити погрешно и није везивао једно с другим. А млади обраћеник је открио то, јер су се интелектуално богатство архиеп. Јована, његове критичке способности и његове речи више слагале са онима прости игуманије, него са онима учених теолога нашег времена. Теолошка дела архиеп. Јована не припадају динстинктивној школи и не откривају посебан утицај теолога ближе прошлости. Истина је да је архиеп. Јован био надахнут богословљем, као што је постао монах и ушао у службу кроз свог великог учитеља митроп. Антонија Храповецког; и истина је да је ученик прихватио учитељеву тежњу ка "повратку Оцима" везујући теологију са духовним и моралним животом пре него са ака-демским. Али дела митроп. Антонија сасвим су друга - чија по тону, намеру и садржају: он је био повезан са теолошким академским светом и интелигенцијом свог времена, а многа од његових дела су расправе и апологије посвећене оним елементима друштва које је он знао. Дело архиеп. Јована, с друге стране, потпуно је ослобођено апологетског аспекта расправе. Он се није расправљао; он је једноставно представљао православно учење, и када је то било неопходно оповргао лажна учења, посебно у два дуга списа о Булгаковљевој софиологији. Његове речи су уверавале не вредностима логичких аргумената, већ пре силом присутности патристичког учења у изворном тексту. Он није говорио ученим речима, већ неисквареном православном свешћу. Није говорио о "повратку Оцима", јер оно што је сам писао било је једноставно предато из отачке традиције, без намере да се извињава због тога. Богословски извори архиеп. Јована су једноставни: Свето Писмо, св. Оци (посебно велики Оци 4. и 5. века) и божанске службе Православне Цркве. Јасно је да је он био потпуно урођен у црквене божанске службе и да је његово теолошко надахнуће долазило углавном из првих патристичких извора које је он усвојио не у часовима доколице за теологизирање, већ у свакодневној пракси - будући присутан на свакој божанској служби он је црпео теологију као саставни део живота. То је било несумњиво више него његово формално теолошко образовање, чинећи га истинским богословом. Због тога је разумљиво да се код архиеп. Јована не може наћи неки теолошки "систем". Сигурно да он није протествовао против великих дела "систематске теологије" која су у 19. в. штампана у Русији, и слободно их је користио у свом мисионарском раду систематског катехизма из тог периода; у том поштовању био је изнад моде и разних струја теолога и студената, било прошлих или садашњих, који су припадали одређеном усмерењу којим је православна теологоја представљана.

Он је показивао једнако поштовање за "антизападни" нагласак митроп. Антонија Храповецког и за Петра Могилу који је вероватно претпостављао "западни утицај". Када су му мане једног или другог великог јерарха и бранитеља Православља представљене он би само одмахнуо руком и рекао "небитно" - јер је пред очима имао прво патристичку традицију коју су теолози успешно предавали упркос својим погрешкама.

Таквој обазривости он је учио младе богослове наших дана, који су прихватили православну теологију у духу који је често, или теоријски или полемички, пристрасан.

За архиеп. Јована теолошке "катеорије" неких чувених теолошких школа биле "небитне" - или тачније биле су важне само до тачке где комуницирају са истинским значењем и немају само вид механичког знања.

Један инцидент из његових шангајских година живописно открива слободу његовог духа: на часу катехизма за старије разреде прекунуо је једног ученика у савршено тачном набрајању малих пророка Старог Завета, изненадно и категорично: "Нема малих пророка". Свештеник-учитељ био је, разумљиво, увређен тим видним омаложавањем његовог учитељског ауторитета, али ученици се тог дана сећају по поремећају уобичајених катехистичких "катеорија", а вероватно су неки од њих и схватили поруку коју је архиеп. Јован покушао да пренесе: у Богу сви пророци су велики, "славни", и та чињеница је важнија од свих категорија нашег знања о томе, ма колико да су вредне по себи.

У својим теолошким делима и проповедима архиеп. Јован често прави изненађујуће обрте у расправама које нам откривају неочекиване аспекте или дубље значење предмета расправе. За њега теологија није само ху мана, земаљска наука чија су богатства исцрпљена нашим рационалним тумачењем или од оних од којих човек постаје самозадовољни "експерт" - већ нешто што стреми небу и повлачи наш дух Богу и небеској стварности, која није захваћена логичким системом мисли.

Руски црквени историчар Н. Талберг у једном наводу каже да је архиеп. Јован сматран као први од свих "лудих Христа ради који је остао такав и у епископском чину", и с поштовањем га пореди са св. Григоријем Богословом; као и он архиеп. Јован није постао "слика" владице. То "лудило" даје карактеристичан тон теолошким делима и св. Григорија и архиеп. Јована: одвојеност од јавног мишљења, од оног што "сви мисле" и не припадање никаквој "партији" или "школи", прилазећи теолошким питањима са усхићењем, и са здравим избегавањем ситничавих расправа и свадљивости духа, свежим, неочекиваним обртима мисли који су начинили његово теолошко дело извором надахнућа и истински дубоког познања откривења Божјег.

Најимпресивније у делу архиеп. Јована јесте крајња једноставност његових дела. Очигледно је да он прихвата православну традицију исправно и потпуно, без двосмислености, као неко ко верује у традицију а ипак је "софистициран" модеран човек. Био је свестан модерног "критицизма" и ако је било потребно могао је дићи свој глас разума против. Потпуно је проучио питање "западног утицаја" на Православље у раним вековима и имао уравнотежен поглед о томе, пажљиво ра зликујући између онога што ће бити одбијено као отворено против Православља, онога што ће бити прихваћено у православном животу и побожности. Али, упркос свом знању и критичком истраживању, он је наставио да верује у православну традицију једноставно, онако како нам је Црква и преноси. Најправославнији теолози нашег времена, чак иако могу избећи лоше ефекте протестанскореформаторског менталитета, још посматрају православну традицију кроз призму академског окружења у коме су они код куће; али архиеп. Јован је био "код куће" најпре у црквеним службама на којима је проводио сате и сате дневно, а тиме је и тон рационализма био одсутан у његовој мисли. У његовим делима не постоје "проблеми"; његова употреба фуснота је једино због обавештења где учење Цркве може бити нађено. Таквим поштовањем он је потпуно једно са "духом Отаца" и појављује се међу нама као један од њих, а не само као коментатор теологије прошлости. Теолошка дела архиеп. Јована нису била сабрана на једном месту. Већа дела припадају

годинама које је као јеромонах провео у Југославији, где је већ запажен међу православним теолозима. Посебно вредна су два списа о софиологији Булгакова; један од њих на објективан начин открива Булгаковљеву неком петентност као патристичког znalца, док други има велику вредност као класично излагање патристичког учења о божанској мудрости. Међу његовим каснијим делима запажени су чланци о православној иконографији (у којима показује много већу свест "о западном утицају на иконографски стил него његов учитељ, митроп. Антоније), серија проповеди у којима открива значење црквених празника, и чланак: "Црква тело Христово". Његови краћи чланци и проповеди су дубоко теолошки. Једна проповод почиње са "Химном Богу" св. Григорија Богослова и наставља се у егзалтираном, патристичком тону као надахнута оптужба против безбожника, друга, изговорена на Велики Петак 1936., упућена је Христу у гробу, у тону светих Отаца. Почећемо серију превода архиеп. Јована излагањем православног исповедања Мајке Божје и главних заблуда којима се она напада, и јасно и стриктно одбијање латинске догме о "безгрешном зачећу".

1

ИСПОВЕДАЊЕ МАЈКЕ БОЖЈЕ ТОКОМ ЊЕНОГ ЗЕМАЉСКОГ ЖИВОТА

Од апостолских времена па све до наших сви који истински љубе Христа поштују Ону која га је родила, подизала и штитила док је био дете. Ако је Њу Бог Отац изабрао, Бог Дух Свети осенио, и ако се Бог Син уселио у Њу и био јој послушан у данима своје младости, бринуо се о њој висећи на Крсту - није ли свако ко исповеда Свету Тројицу дужан да је поштује?

Још у данима Њеног земаљског живота Христови другови показивали су велику пажњу и приврженост Мајци Божјој, посебно јеванђелист Јован Богослов, који је, извршавајући вољу Њеног Божанског Сина, узео себи и бринуо се о Њој од када му је Господ са крста упутио речи: "Ево ти мајке".

Јеванђелист Лука је насликао неколико Њених икона, неке заједно са Превечним Младенцем, друге без Њега. Када их је донео и показао их Пресветој Ђеви, Она с одобравањем рече: "Благослов мога Сина биће на њима", и поновила је речи испеване у дому Јелисаветином: "Велича диша моја Господа и обрадова се дух мој Богу, Спаситељу моме".

Ђева Марија се током свог земаљског живота уклањала од славе која јој је као Мајци Божјој припадала. Више је волела да живи у тишини и припрема себе за прелазак у живот вечни. До последњег дана свог земаљског живота она се трудила да се покаже достојном Царства Њеног Сина, а пре смрти се молила да избави њену душу од духова злобе који пресећу људске душе на путу за небо, покушавајући да их уграбе и одвуку са собом у ад. Господ је услишио Њену молитву и у часу Њене смрти спусти се Он сам са неба са мноштво анђела да прихвати Њену душу.

Пошто је Мајка Божја молила и за то да се може опростити са апостолима, Господ је за час Њене смрти окупио све апостоле, осим Томе, и они су били донешени невидљивом силом у Јерусалим из разних крајева света где су проповедали, да би присуствовали Њеном блаженом преласку у живот вечни. Апостоли дадоше да се њено тело сахрани уз погребне песме, а после три дана отворише гробницу да се још једном поклоне остацима Мајке Божје заједно са апостолом Томом, који је стигао у Јерусалим. Али, они не нађоше тело у гробу па се у недоумици вратише кући; а онда, за време трпезе, јави им се Мајка Божја у ваздуху, сијајући светлошћу небеском, и рече им да је Њен Син прославио и Њено тело, и да Она, васкрснута, стоји пред престолом Његовим, и даде им обећање да ће бити увек са њима. Апостоли са великом радошћу прославише Њу не само као Мајку вољеног учитеља и Господа, већ и као небеску помоћницу, као заштитницу хришћана и заступницу целог људског рода пред Праведним Судијом. И свуда где је Христово Јеванђеље проповедано, прослављала се и Његова Пречиста Мати.

ПРВИ НЕПРИЈАТЕЉИ ПОШТОВАЊА МАЈКЕ БОЖЈЕ

Са ширењем вере Христове и прослављењем Имена Спаситеља света а заједно са Њим и Оне, Која се удостојила да је Мајка Богочовека - расла је и мржња непријатеља Христових према Њој. Марија беше мати Исусова. Она је представљала највиши пример чистоте и праведности и, шта више, напустивши и овај живот Она је моћна подршка хришћанима, премда невидљива телесном виду. Због тога сви који су мрзели Исуса Христа - и нису веровали у Њега, који нису разумели Његово учење, или тачније, нису желели да га схвате како Га је Црква схватила, који су хтели да замене проповед Христову својим људским умовањем - преносили су мржњу према Христу, Јеванђељу или Цркви, на Пречисту Ђеву Марију. Хтели су да понизе Марију да би уништили веру у Њеног Сина, да створе лажну слику о Њој пред људима да би изградили цело хришћанство на другим основама. У Маријиној утроби сјединили су се Бог и човек. Она је била та која је послужила као лествица Сину Божјем, Који је сишао с неба. Нанети ударац Њеном поштовању значи ударити хришћанству у корен. И сам почетак Њене небеске славе био је обележен на земљи провалом злобе и мржње према Њој од стране безбожника. Када су после Њене свете кончине апостоли носили Њено свето тело да се погребе у Гетсиманији, месту изабраном од Ње, Јован Богослов је ишао напред носећи гранчицу из раја, коју је три дана раније са неба донео арханђел Гаврило, обавештавајући је преласку у небеску обитељ. "Када Израел изађе из Египта, дом Јаковљев из народа туђег", запева ап. Петар из Пс. 113. "Алилуја", запеваше сви апостоли са својим ученицима, нпр. Дионисијем Ареопагитским, који су такође били чудесно пренети у то време у Јерусалим. И док је та света химна певана, коју су Јевреји назвали "Велико Алилуја", јеврејски свештеник Антоније приђе ковчегу желећи да га преврне и баца тело Мајке Божје на земљу.

Дрскост Антонијева била је одмах кажњена: арханђел Михајло одсече му руке које остадоше висећи на ковчегу. Ужаснути Антоније у страшним мукама увиде свој грех и поче се молити Христу кога је мрзео и би одмах исцељен. Не оклевајући он прихвати хришћанство и исповеди га пред својим бившим верницима, због чега од њих мучки пострада. Тако је намера да се огреши о Мајку Божју послужила да се Она заиста прослави. Непријатељи Христови се нису усуђивали да показују непоштовање према телу Пречисте грубом силом, али њихова злоба није престајала. Гледајући како се хришћанство свуда шири почеше приносити гнусне клевете о хришћанима. Ни име Мајке Божје не оставише на миру и измислише причу како је Исус из Назарета дошао из лоше и неморалне породице, и да се Његова мајка здружила са неким римским војником. Али, ова лаж је била толико очита да би могла да привуче озбиљну пажњу. Породицу Јосифа заручника и саму Марију знали су сви из Назарета и околине у то време. "Није ли ово дрводеља, син дрводељин, Јосифов син, син Маријин, и брат Јаковљев и Јосијин и Симонов и Јудин"? "И нису ли сестре ове међу нама" (Мт. 13:54-55; Мк. 6,3; Лк 4:22). Тако су говорили Његови земљаци када им је Христос открио у назаренској синагоги мудрост која није од овог света. У малим местима породице се добро знају, а на чистоћу брачног живота се строго пазило.

Зар би се према Исусу односили с поштовањем позивајући Га да проповеда у синагоги да је рођен из незаконитог брака? На Марији би Мојсијев закон био при мењен, а који наређује да таква особа буде каменована; фарисеји би то искористили да пребаце Христу за понашање Његове Мајке. Међутим, било је баш обрнуто. Марија је уживала велики углед: у Кани је била почасни гост на свадби и када је Њен Син био осуђен нико се није усудио да исмева и блати Његову Мајку.

НАМЕРЕ ЈЕВРЕЈА И ЈЕРЕТИКА ДА ОБЕШЧАСТЕ СВАГДА ДЕВСТВЕНОСТ МАРИЈИНУ

Јеврејски опадачи брзо су се уверили да је немогуће оцрнути Марију Исусову, и на основу информација које имају много је лакше доказати Њен врлински карактер. Због тога су напустили ту своју клевету коју су већ прихватили незнабожци (Ориген "Против Целзуса") и труде се да докажу да Марија није била Ђева када је зачала Христа. Они тврде да пророштво о рођењу Месије од Ђеве никада није ни постојало и да неосновано узвисују Христа, пошто се, наводно, на Њему испунило пророштво. Јеврејски преводиоци (Акила Симах, Теодотин) Старог Завета на грчки преводе добро познато пророчанство Исаије (7:14) овако: "И гле, млада жена ће зачети". Они тврде да јеврејска реч: Аалма значи "млада жена" а не "Ђева" како стоји у свештеном преводу "седамдесеторице", где се тај део преводи: "И гле, Ђева ће зачети".

Тим преводом желели су да докажу да Хришћани "неправилним преводом речи Аалма" приписују Марији нешто потпуно немогућезачеће без мужа, док се рођење Христово није разликовало од осталих људи.

У ствари, злонамерност других преводаца је очигледна, јер упоређењем разних делова из Библије бива јасно да "Аалма" означава управо "Ђеву". Али нису само Јевреји, већ су и незнабожци на основу својих традиција и пророштва, очекивали да Спаситељ света буде рођен од Ђеве. "Како ће то бити када ја не знам за мужа?", питала је Марија, јер се заветовала на девственост, арханђела Гаврила који јој је благовестио рођење Христа.

И анђеодговори: "Дух Свети доћи ће на тебе и сила Свевишњег осениће те, зато ће оно што ће се родити бити свето и назваће се Син Божји".

Касније се Анђео јавио и праведном Јосифу, који је хтео да отпусти Марију из дома, видећи да је зачала без брачног односа с њим. Јосифу арханђел Гаврило рече: "Не бој се узети Марије жене своје, јер оно што се у Њој зачело од Духа је Светога", и подсетио га је на пророштво Исаијино да ће Ђева зачети (Мт. 1:18-25). Расцветала палица Аронова, камен који се сам одвалио од планине, виђен у сну Навухудоносоровом, а протумачен од Данила, затворена врата која је видео Језекија и много друго у Старом Завету изображава рођење од Ђеве. Као што Адам би створен речју Божјом из нетакнуте и невинне земље, тако је исто Слово Божје саздао Себи тело у девственој утроби, када је Син Божји постао Нови Адам да би исправио пад у грех првог Адама (св. Иринеј Лионски, књ. ééé).

Бесемено зачеће Христово могли су да поричу само они који поричу Јеванђеље да је Црква Христова одувек исповедала Христа "оваплоћеног од Духа Светог и Марије Ђеве". Али рођење Бога од ПрисноЂеве Марије био је камен спотицања за оне који су се хтели назвати хришћанима, али нису желели смиренумље и нису ревновали за чистим животом. Чисти живот Маријин прекор је онима нечистих мисли. Да би били хришћани они нису смели порицати да је Христос био рођен од Ђеве, али су почели да тврде да је Марија остала Ђева само "док роди сина свога и првенца" (Мт. 1:25).

После рођења Исусовог, говорио је лажни учитељ Хелвидије (4 в.) и многи после њега, "Марија је ступила у супружничку везу са Јосифом и имала од њега деце, који се у Јеванђељу називају браћом и сестрама Христовим". Али реч "док" не означава да је Марија остала Ђева само до тог времена. Реч "док" као и сличне речи често означавају вечност. У Светом Писму речено је за Христа: "Засијаће у дане Његове правда и свуда мир док тече месеца" (Пс. 71:7), али то не значи да ће када при крају света не буде месечеве светлости и правда Божја нестати; тада ће она тријумфовати. А шта значе речи "Њему приличи да царује док положи све непријатеље под ноге Своје" (1. Кор. 15:25). Хоће ли Господ царевати само док непријатељи не буду поражени!? И Давид у четвртном псалму говори: "Као што су очи

слушкиње уперене ка руци госпође своје, тако су и очи наше уперене ка Господу Богу нашему, док нас помилује". Дакле, пророк ће гледати на Господа док не испроси милост, а кад испроси окренуће очи земљи?

Спаситељ у Јеванђељу говори апостолима (Мт. 28, 20): "Ја сам с вама у све дане до свршетка века". Дакле, по окончању века Господ ће одустати од својих ученика, а када буду судили дванаест племена Израљевих седећи на дванаест престола, они неће имати обе ћану заједницу са Богом!?

То је исто тако нетачно као и мислити да су браћа и сестре Христове били деца Његове Пресвете Мајке. Имена браће и сестара имају најразличитија значења; означавају одређено сродство између људи или њихову духовну блискост, употребљавају се некада у ширем, некада у ужем смислу. У сваком случају људи се називају браћом и сестрама ако имају заједничког оца или мајку, чак иако имају различите очеве и мајке, ако су њихови родитељи (обудовели) ступили у брак или су њихови родитељи блиски сродници.

У Јеванђељу се не види да су они који се називају браћом Исусовом били деца Његове мајке. Напротив, било је познато да су Јаков и други били синови Јосифови, заручника Маријиног, који је био удовац и имао деце са првом женом. (св. Епифаније Кипарски, Панарион, 78).

Исто тако, сестра његове мајке Марија Клеопова која је стајала са Њом под Крстом Господњим (Јн. 19:25), имала је децу која су се могла назвати браћом Господа. Да тако звана браћа и сестре Господа нису била деца Његове Мајке јасно је из чињенице да је пре смрти Господ предао Своју Мајку на старање свом вољеном ученику Јовану. Због чега би он то учинио да је Она имала друге деце осим Њега? Они би се сами бринули о Њој. Синови Јосифови нису се сматрали обавезним да се старају о Њој, сматрајући је маћехом, или нису осећали љубав какву деца осећају према родитељима, и какву је за Њу осећао Јован. Пажљиво проучавање Светог Писма показује јасно неоснованост приговора против Присноћеве Марије и посрамљује оне који уче другачије.

4.

НЕСТОРИЈАНСКА КРИЗА И ТРЕЋИ ВАСЕЉЕНСКИ САБОР

Када су се они који су се дрзнули да говоре против Пресвете Ђеве Марије повукли, учињени су покушаји да се уништи њено поштовање као Мајке Божје.

У 5. веку цариградски архиепископ Несторије је почео да исповеда учење да је Марија родила само човека Исуса у кога се уселило Божанство и пребивало као у храму. Најпре је допустио свом презветеру Анастасију а онда је и сам почео да учи у Цркви да Марију не треба звати "Богородицом", пошто она није родила Богочовека. Сматрао је да је понижење да се "клања детету увијеном у пелене које лежи у јаслама".

Такве проповеди изазваше свеопште узнемирење и ревновање над чистотом вере, прво у Цариграду а онда и свуда где се ново учење ширило. Свети Прокло, ученик св. Јована Златоустог, који је онда био владика Кизички а касније архиепископ Цариградски, у Несторијевој присутности одржао је у Цркви проповед у којој исповеда Сина Божјег у телу рођеног од Ђеве, истинске Богородице, јер се у утроби Пречисте у време зачећа Божанство сјединило са Младенцем зачетим од Светог Духа, иако је рођен од Ђеве Марије само по људској природи, рођен као истински Бог и истински човек.

Несторије је одлучно одбијао да промени своје учење и говорио је да се мора правити разлика између Исуса и Сина Божјег, да Марија не може бити названа Богородицом већ Христородицом Месије, помазаника, сличног ранијим помазаницима, пророцима, надилазећи их у пуноћи заједнице са Богом. Несторијево учење порицало је цео домострој спасења, јер ако је Марија родила само човека, онда није Бог страдао за нас већ само човек.

Свети Кирил, архиепископ Александријски, сазнавши за Несторијево учење и о немирима које је изазвало у Цариграду, написао је писмо Несторију, покушавајући да га убеди да се држи изворног учења Цркве и да не уводи новине. Поред тога, св. Кирил је саветовао и клиру и народу да се чврсто држе вере православне и да се не боје Несторијевих прогона, ако се не слажу с њим. Свети Кирил је о свему известио Рим, св. папу Келестина, који је са народом био чврсто у Православљу. Свети Келестин је писао Несторију и позвао га да исповеда православну веру а не своју сопствену. Али Несторије остаде глув на сва убеђивања и одговори да оно што он проповеда јесте православна вера, а да су њени противници, јеретици. Свети Кирил је опет писао Несторију и саставио дванаест анатемизама, тј. у дванаест тачака је изложио главне разлике између православног учења и учења Несторијевог, сматрајући одлученог од Цркве сваког ко је одбијао ма и једну од ових тачака.

Несторије је потпуно одбацио цео текст и изложио своје учење такође у дванаест тачака, анатемисујући свакога ко их не прихвата. Опасност да ће се угрозити чистота вере била је све већа. Свети Кирил је писао Теодосију Млађем, који је тада владао, Његовој жени Евдокији и царевој сестри Пулхерији, молећи их да се побрину о црквеним проблемима и зауставе јерес.

Одлучено је да се сазове Васељенски Сабор, на коме ће јерарси, окупљени с краја васељене, рећи да ли је вера коју проповеда Несторије православна. За место Сабора изабран је град Ефес, у коме је Пресвета Ђева Марија пребивала са ап. Јованом Богословом.

Свети Кирил је сабрао епископе египатске и са њима отпловио у Ефес. Из Антиохије је копном кренуо Јован, архиепископ Антиохијски, са источним епископима. Свети Келестин није могао доћи али је замолио св. Кирила да штити православну веру и послао је два епископа и презвитера римског Филипа, давши им упуте шта треба да говоре. У Ефес су дошли и Несторије, епископ цариградске области, и епископи из Палестине, Мале Азије и Кипра.

10. јуна - 22. јула 431., у ефеској Цркви Ђеве Марије, сабрали су се епископи предвођени епископом александријским Кирилом и еп. ефеским Мемноном. На средини је постављено Јеванђеље као знак да сам Христос невидљиво руководи Сабором. Најпре је прочитан Символ Вере, који је састављен на Првом и Другом Васељенском Сабору, а затим је прочитана грамата коју су цареви Теодосије и Валентин, цареви источног и западног дела царевине, упутили Сабору. Када је грамата чула, почело је са читањем докумената и прочитана је посланица Кирила и Келестина, као и Несторијев одговор. Сабор је осудио Несторијево учење као нечасно и он је лишен свештеничког чина и одузета му је катедра. О томе је начињен запис који је потписало 160 ученика Сабора, а пошто су неки од њих представљали епископе који су спречени да лично присуствују Сабору, одлуку је донело више од 200 епископа из разних крајева тадашње Цркве и доказали да исповедају веру која се у њиховим местима исповедала од старине. Тако је одлука Сабора била глас Васељенске Цркве, која је јасно изражавала веру у Христа, рођеног од Ђеве, Истинског Бога који је постао човек; а пошто је Марија родила савршеног човека који је у исто време савршени Бог, Она је с правом могла бити поштована као Богородица.

На крају заседања одлука је била одмах саопштена окупљеном народу. Цео Ефес се обрадовао када је чуо да је поштовање Пречисте Ђеве одбрањено, пошто се у том граду Она врло поштовала јер је живела у њему током свог овоземаљског живота и постала његова покровитељка након пресељења у живот вечни. Огроман народ клицаше Оцима када се увече враћаше домовима. Пратили су их са упаљеним свећама и бакљама, а мирис тамјана ширио се из кадионица. Свуда се чула радост велика, слава Богородици и хвала Оцима који одбранише Њено име од јеретика. Одлука Сабора била је разношена улицама Ефеса.

Сабор је имао још пет заседања 10. 11. јуна, 16, 17. 22. јула и 31. августа. На заседању су изложене, у шест канона, мере које ће бити предузете против оних који се усуде да шире Несторијево учење и мењају одлуке Ефеског Сабора.

На жалбе кипарских епископа против тенденције епископа из Антиохије, Сабор је одлучио да кипарска Црква задржи своју независност у црквеној власти, коју је имала од апостолских времена, и да уопште нико од епископа не потчињава себи области које су претходно биле независне од њега, "да се не би под изговором свештеничке погордила земаљска власт и да не би ускоро изгубили слободу коју нам је Господ Исус Христос, Ослободитељ свих људи, даровао Својом крвљу".

Сабор је потврдио осуду пелагијанске јереси, која је учила да се човек може спасити сопственим силама без помоћи благодати Божје, такође су решена нека питања црквене власти и упутио посланице епископима који нису присуствовали Сабору, саопштавајући им одлуке и позивајући их да чувају веру православну и мир у Цркви.

У исто време Сабор је потврдио да је учење Православне Васељенске Цркве потпуно и јасно изложено Никео-Цариградским Символом Вере. Због тога није састављао други Символ Вере и забранио састављање другог симбола и измену на Символу утврђеном на Другом Васељенском Сабору. Ова последња одлука била је прекршена неколико векова касније од западних хришћана, прво у појединим областима, а касније од целе Римске Цркве, када је у Символ унето да Свети Дух исходи "и од Сина", допуна коју су од 11 в. одобравале римске папе, премда су се Њихови претходници, почев од св. Келестина, чврсто држали одлука Сабора у Ефесу, Трећег Васељенског Сабора, и испуњавали их.

Тако се мир, нарушен од Несторија, вратио у Цркву. Истинска вера је заштићена а лажно учење осуђено.

Ефески Сабор се с правом поштује као Весељенски, исто као и Сабори у Никеји и Цариграду. Били су присутни представници целе Цркве. Његове одлуке су биле прихваћене од целе Цркве, "од једног краја васељене до другог". На њему је било исповедано учење које је у Цркви чувано од апостолских времена. Сабор није стварао нова учења, већ је гласно посведочио истину коју су настојали да замене измишљотином. Он је прецизно изложио исповедање Божанства Христовог који је рођен од Ђеве. Веровање Цркве и њено расуђивање по тим питањима било је сада јасно изложено и није се могло приписивати Цркви своје лажно схватање. Касније ће се појавити друго питање које ће захтевати одлуку целе Цркве, али не питање: да ли је Исус Христос био Бог.

Даљи Сабори заснивали су своја решења на одлукама претходних Сабора. Они нису састављали нови Символ Вере, већ су само давали објашњење постојећег. На Трећем Васељенском Сабору је непоколебљиво и јасно исповедано учење Цркве о Мајци Божјој. Раније су свети Оци осуђивали оне који су каљали девствени живот Ђеве Марије, а сада је онима који су покушали да умање Њену част речено: "Ко не исповеда да је Емануил истински Бог и да је због тога Света Ђева Богородица, јер је у телу родила Бога - Слово који је једносуштан са Богом Оцем и који је постао тело - нека је анатема. (é анатема св. Кирила Јерусалимског).

5.

ПОКУШАЈ ИКОНОБОРАЦА ДА УМАЊЕ СЛАВУ ЦАРИЦЕ НЕБЕСКЕ

После Трећег Васељенског Сабора хришћани су почели још ревносније и у Цариграду и у другим местима да се скупљају под окриље Мајке Божје, и њихове наде у Њено заступништво нису биле изневерене. Она је била помоћница болних, беспомоћних и сиротних. Много пута је устала да заштити Цариград од непријатеља, а једном се показала у видљивом облику св. Андреју Јуродивом са чудесним покровом над народом који се ноћу молио у Влахернској Цркви.

Царица Небеска подарила је победу византијским царевима у ратовима, због чега су они имали обичај да са собом носе на походима Њену икону звану Путеводитељица. Она је давала снаге подвижницима у борби са страстима и слабостима. Она је просвећивала и поду-

чавала Оце и Учитеље Цркве, као и св. Кирила Александријског када је оклевао да призна невиност св. Јована Златоустог. Пресветна Ђева је певала химне кроз уста састављача црквених песама. Понекад је недаровите препорађала, али и оне који су побожно радили, као што је Роман Слаткопојац. Није изненађујуће да су онда хришћани тежили да величају име сталне заштитнице. У Њему част установљени су празници, Њој су биле посвећене дивне песме, а Њене иконе поштоване.

Злоба кнеза овог света оружала је синове погинули против Емануила и Његове Мајке у Цариграду, који је поштовао сада, као Ефес претходно, Богородицу као своју заштитницу. Не смејући као раније да говоре против Возбраној Војевође отворено, желели су да умање Њену славу забрањујући поштовање икона Христа и Његових светих, називајући то идолопоклонством. Мајка Божја је тада оснажила ревност побожних у борби за поштовање икона, показујући многа чуда и исцелила је руку св. Јована Дамаскина који је писао у одбрану икона. Прогон против оних који су поштовали иконе и свете завршио се славном победом Православља, јер се поштовање које се указује икони преноси на оне који су на њима насликани, а свети угодници Божји поштују се као пријатељи Божји због благодати која пребива у њима, по речима Псалмопевца: "у великој су милости код мене другови твоји". Пресвета Богородица била је поштована с нарочитом чашћу на небу и на земљи, и чак у данима исмевања икона. Она је пројавила кроз њих многа дивна знамења, да се и данас сећамо њих с радошћу. Песма "Теби радује се сво стварање" и икона Тројеручица подсећају нас на исцељење св. Јована Дамаскина пред иконом а Иверска икона Мајке Божје на чудесно избављење када ју је у море бацила удовица која није другачије могла да је сачува. Никаква гоњења оних који су поштовали Мајку Божју и свега што је у вези Ње, није могло да умањи љубав хришћана према својој Заступници. Утврђено је правило да сваки круг песама на службама завршава песмом или стихом у част мајке Божје.

Много пута у току године хришћани се на свим крајевима васељене скупљају у Црквама да јој захвале за показано добротворство и траже милост од Ње.

Али може ли непријатељ хришћана, "ђаво који као лав ричући иде тражећи кога да прождере" (1. Петр. 5, 8), мирно да посматра славу Пренепорочне? Зар је могао признати пораз и престати да преко људи ратује против истине? Када је цео свет био просвећен благовешћу вере Христове, када се име Пресвете свуда славило, када се земља напунила Црквама, када су хришћански домови били украшени Њеним иконама - појавило се ново, лажно учење о Богородици. Ово учење је опасније јер многи не могу да схвате до ког степена оно разара истинско поштовање Мајке Божје.

6.

РЕВНОСТ, АЛИ НЕ ПО РАЗУМУ (Рим. 10:2)

Када су они који су осуђивали неукаљан живот Пречисте Ђеве били укорени, као и они који су порицали њено Приснођевство, који су презирали достојанство Мајке Божје и који су презирали Њене иконе - када је слава Мајке Божје просветлила читаву васељену, онда се појавило учење које наизглед узвисује Ђеву, али у ствари пориче све Њене врлине. То учење названо је безгрешним зачећем Ђеве Марије и било је прихваћено од папског трона у Риму. Састоји се у следећем: да је свеблажена Ђева Марија на првој инстанци свог зачећа посебном благодаћу Свемогућег Бога и посебном привилегијом, због будуће важности Исуса Христа - Спаситеља људског рода, била првенствено ослобођена свих мрља прагреха" (була папе Пија 6X, о новој догми). Другим речима Мајка Божја у свом истинском зачећу је била заштићена од првородног греха и, по благодати Божјој, била постављена у стање где је било немогуће за њу да има личног греха.

Хришћани нису чули о томе пре 9 в. када је најпре Пасахијус Радбертус изразио мишљење да је Света Ђева била зачета ван првородног греха. Почињући од 12 в. та идеја почиње да се

шири међу клиром и народом Западне цркве и због тога је изгубила благодат Духа Светог. У ствари, са тим новим учењем се нису слагали сви чланови Римске цркве. Постоје различита мишљења чак и између славнијих теолога Запада, стубова, такорећи, Латинске цркве. Тома Аквински и Бернард Клаирво одлучно га критикују, док га Дунс Скот брани. Од учитеља те разлике преносиле су се на ученике: латински доминикански монаси, после њиховог учитеља Т. Аквинског, проповедају против учења о безгрешном зачећу, док следбеници Дунс Скота, францисканци, теже да га уграде свуда. Борба између те две струје наставља се неколико векова. И на једној и на другој страни било је оних који су важали међу католицима као велики ауторитети. Није била од помоћи, у озбиљном питању, чињеница да су неки људи изјавили да су имали откривење у вези тога. Монахиња Бригита (Шведска) славна у 14. в. међу католицима говори у својим делима о јављању Мајке Божје, која за себе каже да је била зачета безгрешно ван првородног греха. Али њена савременица, још славнија Катарина Сиенска, тврди да у зачећу Пресвете Ђеве учествује првородни грех о чему је она добила потврду од самог Христа (в. књ. А. Лебедева, Разлике у учењу о Пресветој Мајци Божјој у Источно и Западној Цркви).

Тако, нити на темељу теолошких дела, нити на темељу чудотворних дела није могао латински народ разликовати где је истина. Римске папе до Сикстуса IV (крај 15 в.) остају одвојени од тих расправа, и сам папа је 1475. дозволио службу у којој је учење о безгрешном зачећу било јасно изложено, а неколико година касније он забрањује осуду оних који верују у безгрешно зачеће. У ствари, чак ни Сикстус IV није га одлучно афирмисао као непоколебљиво учење Цркве; и због тога, забрањујући осуду оних који су веровали у безгрешно зачеће, он исто тако није осуђивао оне који су веровали другачије. Међутим, учење о безгрешном зачећу добија све више и више присталица међу члановима Римске цркве. Разлог за то је била чињеница да је оно изгледало побожније и драже Мајци Божјој да јој се укаже слава колико год је то могуће. Тежња људи да глорификују Небеску Посредницу с једне стране, а са друге девијација Западних теолога у апстрактну спекулацију која води само наизглед до истине (схоластика), и на крају, заступништво римских папа после Сикстуса IV све то води до чињенице да је мишљење о безгрешном зачећу које је изразио П. Радбертус у 9 в. било свеопшта вера Латинске цркве у 19. веку. Остало је само да се оно прокламује дефинитивно као црквено учење, што је учињено од римског папе Пија IX на свечаној служби 8. децембра 1854., када се он изјаснио да је безгрешно зачеће Пресвете Ђеве догма Римске цркве.

Тиме је Римска црква додала следећу девијацију учењу које је исповедала док је била део Католичанске Апостолске Цркве, чија се вера непроменљиво и неизменљиво одржала у Православној Цркви. Прокламација нове догме задовољава широке масе људи који припадају Римској цркви, који у простодушности срца мисле да ће ново учење у Цркви служити већој слави Мајке Божје, којој су они, такорећи, учинили част. То је, такође, задовољавало таштину западаних теолога који су је дефинисали и изнели. Али највећу корист нова догма донела је самој Римској столици, пошто, прокламујући нову догму својим ауторитетом, чак иако није слушала мишљење бискупа Католичке цркве, римски папа отворено присваја себи право да мења учење Римске цркве и поставља свој глас изнад свечочења Светог Писма и Предања. Директна дедукција тога била је чињеница да су римске папе непогрешиве у стварима вере, што је исти папа Пије IX прокламовао као догму Католичке цркве 1870. Тако се учење Западне цркве мењало после њеног отпадања од Истинске цркве. То је био увод у све нова и нова учења. Мислећи да прослављају Истину још више, у ствари, само је разарају. Док је Православна Црква скромно исповедала оно што је примила од Христа и Апостола, Римска црква тежи да дода томе, нешто од "ревности", али не по разуму (Рим. 10:2), а понекад кроз искривљење улази у празноверје лажно названо знање (1Тим. 6:20). Да врата пакла неће надвладати (Мт. 16:18) обећано је само Истинској, Васељенској Цркви; на онима који су отпали испуњавају се речи: Као што лоза не може

родити рода сама од себе ако не остане на чокоту, тако ни ви ако у мени не останете (Јн. 15:4).

Истина је да у самом дефинисању нове догме она није била потврђена, већ да је само прокламована као црквена, и која је увек постојала у Цркви, и која се одржала од светих Отаца, из чијих дела су изводи цитирани. У ствари, сви ти цитати говоре само о узвишеној светости Ђеве Марије, Њеној безгрешности и дају јој различита имена која дефинишу Њену чистоту и духовну силу; али нигде ни једне речи нема о безгрешности Њеног зачећа. Ти исти свети Оци на другом месту говоре да је само Исус Христос потпуно чист од сваког греха, док сваки човек, будући рођен од Адама, рођењем тела потпада под закон греха.

Нико од раних светих Отаца не говори да Бог на чудесан начин очишћује Ђеву Марију још у утроби; а мање директне индикације да Ђева Марија, баш као сваки човек, није трпела борбу са страстима, али је била победница над искушењима и била спашена од свог божанског Сина. Коментатори латинске исповести исто тако кажу да је Ђева Марија спасена од Христа. Али они то разумеју у смислу да је Марија била заштићена од првородног греха у погледу будуће важности Христа. Шта више, говорећи о мукама Мајке Божје које је она претрпела стојећи под крстом свог вољеног Сина, и уопште туга којом је живот Марије Божје био испуњен, они их сматрају надградњом патњама Христовим и сматрају Марију нашом Са-Искупителком. Према коментару Латинских теолога "Марија је савезник нашем Искупитељу као са Искупитељ (В. Лебедев). У делу искупљења, Она, на одређени начин, помаже Христу. "Мајка Божја", пише др. Ленц, "носи терет Свог мучеништва не само одважно, већ такође радосно, иако јој је срце сломљено" (Мариологија, др Ленц). Из тог разлога Она је "комплементна Светој Тројици" и "баш као Њен Син изабрана од Бога Свог. Главни посредник постављен између Његовог Сина и нас је блажена Ђева". У три односа - као ћерка, као мајка и као супруга Божја - Света Ђева је подигнута до одређене једнакости са Оцем, до одређене супериорности над Сином, до блискости са Духом Светим" (Безгрешно зачеће, бискуп Малоу). Тако, према учењу представника латинске теологије, Ђева Марија у делу искупљења смештена је уз самог Христа и подигнута до једнакости са Богом. Не може се отићи даље од тога. Ако све то није било дефинитивно формулисано као догма Римске цркве, ипак још римски папа Пије IX начинио је први корак у том правцу, показујући смер даљем развоју општег признавања учења Цркве, и непосредној потврди горе наведеном учењу о Ђеви Марији.

Тако Римска црква, у својој тежњи да узвиси Пресвету Ђеву, отишла је путем Њеног потпуног обожења. И ако сада ти писци називају Ђеву комплементном Светој Тројици, може се очекивати да Она буде поштована као Бог.

Истим путем иде група мислилаца који за сада припадају Православној Цркви, али који су изградили нови теолошки систем темељећи га на философском учењу о Софији, Мудрости, као посебној сили која Божанство и саздање спаја. Исто тако, развијајући учење о достојанству Мајке Божје, они желе да виде у Њој суштину која је нека врста средишта између Бога и човека. По неким питањима они су умеренији од латинских теолога, али у другима, ако хоћемо они су их оставили иза. Док поричу учење о безгрешном зачећу и ослобођености од првородног греха они још уче о њеној ослобођености од личних грехова, видећи у њој посредницу између човека и Бога, сличну Христу: у Христовој личности појављује се на земљи друго Лице Свете Тројице, Превечно Слово, Син Божји, док се Дух Свети пројављује кроз Ђеву Марију. Постоји иста тешкоћа у обе јереси, било кад се понижава Ђева и када се, напротив, Она глорификује изнад оног што је одређено (Панарион против колиридијана). Свети Оци оптужују оне који јој дају готово божанску славу: "Нека Марија буде у части, али нека богопоштовање буде дато Господу". Премда је Марија изабрани сасуд Она је жена по природи, не разликујући се уопште од других. Мада се Маријина историја и Предање слажу да је речено Њеном оцу Јоакиму у пустињи: "Твоја жена ће зачети", то није учињено без борбе и не без семена човечјег. "Нико неће поштовати

свете изнад оног што је прикладно, већ ће поштовати њиховог Господара. Марија није Бог и она није примила тело са Неба, већ из слоја човека и жене; и по обећању, слично Исаку, Она је припремљена да узме учешће у Божанској икономији. Али, с друге стране нека се нико улудо не огреши о Свету Ђеву" (Св. Епифаније).

Православна Црква највише узвисује Мајку Божју у својим славопојима, не усуђујући се да описује о Њој оно што није у вези са Светим писмом и Предањем. "Истини је страном свако претеривање као и недореченост. Она даје свему прикладну меру и одговарајуће место" (Еп. Игњатије Брјанчанинов). Хвалећи зачеће Ђеве Марије и Њено мужевно подношење туге у земаљском животу, Оци Цркве, с једне стране, одбијају идеју да је Она била посредница између Бога и човека у смислу искупљења кроз Њу људског рода. Говорећи о припреми за дело заједно са Њеним Сином и за сапатњу за спасење свих, знаменити Отац Западне цркве, св. Амвросије еп. Милански, додаје: "Али патећи, Христос није потребовао никакву помоћ, као што је сам Господ прорекао давно пре: Погледа, а никога не беше да помогне, и подупре, али ме десница моја избави (Ис. 63:5). Исти свети Отац учи о универзалности првородног греха, од кога је једино сам Христос ослобођен. "Од свих рођених од жене, нема никога ко је савршено свет осим Господа Исуса Христа, који је на посебан начин безгрешно зачет, не искусивши земаљског греха" (св. Амвросије, Коментар Јеванђеља по Луки, гл. 2). "Само је Бог без греха. Сваки који је рођен на уобичајен начин од жене и човека телесним спојем је постао крив за грех. Исто тако, Он који није рођен на уобичајен начин нема греха" (св. Амвросије, О браку и похоти). "Један човек само, Посредник између Бога и човека, слободан је од веза грешног рођења пошто је Он био рођен од Ђеве, а пошто је тако рођен није окусио додир греха" (св. Амвросије, Књ. 2. Против Јулиана).

Други знаменит учитељ Цркве посебно поштован на Западу, бл. Августин, пише: "Што се тиче других људи, укључујући Њега који је угаони камен, не видим за њих други начин да постану храм Божји осим духовним рођењем, коме мора апсолутно претходити телесно рођење. Тако, није важно колико ми можемо домислити о деци која су у утроби мајке, пошто св. јеванђелист Јован каже за св. Јована Крститеља да се зарадовао у утроби мајке (што се десило не другачије него делом Духа Светог), или реч Самог Господа који говори Јеремији: И пре но што изиде из утробе своје мајке, посветих те (Јер. 1:5) - није важно колико ово може или не може да нама да основу за мишљење да је дете у тим условима способно за освећење, док у неким случајевима не може бити сумње да је освећење кроз које свако од нас заједно и свако посебно постаје храм Божји, могуће само за оне који су препорођени, а препорођање увек претпоставља рађање. Само они који су рођени могу бити сједињени са Христом и бити у јединству са Божанским Телом, које чини Његову Цркву живим храмом Божјим (бл. Августин, Писмо 187).

Горе наведене речи старих учитеља Цркве сведоче да је на самом Западу учење које је сада раширено било раније побијано. Чак и након отпадања Западне цркве Бернард, који је познат као велики ауторитет, пише: "Плашим се сада, видећи да неки од вас желе да промене стање неких важних ствари укључујући нове прославе непознате Цркви, непотврђене разумом, неоправдане традицијом. Јесте ли ви ученији и побожнији од наших Отаца? Рећи ћете: Човек мора славити Мајку Божју колико је могуће. То је истина; али слављење Царице Небеске захтева разумност. Та царска Ђева нема потребе за лажном славом, поседујући као што Она поседује истинску круну славе и знаке достојанства. Слава чистоти Њеног тела и светости Њеног живота. Чудесна обиљем дарова Ђеву, поштујући Њеног божанског Сина, узвисујемо као Ону која је затруднела без похоте и родила без бола. Али шта човек има још да дода томе достојанству? Људи кажу да се мора поштовати зачеће које претходи слави рођења; јер ако зачеће не претходи, рођење такође неће бити славно. Може се исто захтевати за њене прародитеље и прапрародитеље, до краја. Чак шта више, како да не буде греха на месту где постоји страст? Нека нико не каже да је Света Ђева зачета од Светог Духа а не од човека. Кажем одлучно да се Свети Дух спустио на Њу, а не да је дошао са Њом".

"Кажем да Ђева Марија не може бити освећена пре Њеног зачећа, будући да није постојала. Али, она не може бити освећена у тренутку свог зачећа због греха који је неодојив од зачећа, онда остаје да се верује да је била освећена пошто је била зачета у утроби Своје Мајке. То освећење, ако уништава грех, чини светим њено рођење, али не Њено зачеће. Никома није дато право да буде зачет у светости; једино Господ Христос је био зачет од Духа Светог, и само Он је свет кроз своје истинско зачеће. Искључујући Њега, сво покољење Адамово указује на оно што је један од Њих рекао о себи, из осећања понизности и познаје истине; (Пс. 50:7) јер, гле, у безакоњима сам зачет. Како човек може очекивати да то зачеће буде свето када оно није дело Светог Духа. Света Ђева, наравно, одбија славу која очигледно узвисује грех. Она не може ни на који начин оправдати нове проналаске упркос учењу Цркве, ново што је мати бесрамности, кћи лудости" (Бернард, Посл. 174). Горе цитиране речи откривају и новачење и апсурдности нове догме Римске цркве.

(1) Учење о потпуној безгрешности Мајке Божје не одговара Светом Писму, где је поновљена тврдња да је безгрешан само Посредник између Бога и човека, човек Исус Христос (1. Тим. 2:5); и у Њему нема греха (1 Јез. 3:5), Он греха не учини, нити се превара нађе у устима Његовим (1. Пт. 2:22); Онај који је у свему кушан, као и ми, али без греха (Јев. 4:15); Њега који није имао греха, учини грехом нас ради (2. Кор 5:21). Али у вези осталих људи речено је, ко је чист од каљања? Нико ко је живео један једини дан на земљи (Јов. 14:4). Али Бог показује своју љубав према нама, док смо још били грешници, Христос умре за нас... јер када смо се као непријатељи помирили са Богом кроз смрт Сина Његовог, много ћемо се пре, већ помирени, спасти животом Његовим (Рим. 5:8-10).

(2) То учење противречи такође Светом Предању, које је садржано у бројним патристичким делима где се помиње узвишена светост Марије Ђеве од самог Њеног рођења, исто као и Њено очишћење Светим Духом, зачећем Христа, али не Њено зачеће кроз Ану. "Нема никога без мрље пре Тебе, ма живео само дан, осим Тебе, Исусе Христе Боже наш, који си сишао на земљу без греха, и коме смо сви поверили обвезницу милости и опроштаја грехова" (Св. Василије Велики 3. молитва на Вечерње Педесетнице). "Али када Христос дође кроз чисту девичанску, безбрачну, богобојажљиву, неокаљену мајку без ложнице и без оца, како и пристаје Њему да се роди, Он очишћује женску природу, одбија угриз Еве и руши законе плоти" (Св. Григорије Богослов, "Уславу девствености"). У ствари, чак и онда, како св. Василије Велики и Јован Златоусти говоре о томе, она није смештена у стање немогућности за грех, већ наставља да брине о свом спасењу и превазилази свако искушење.

(3) Учење да је Мајка Божја била очишћена пре свог рођења, тако да је од Ње могао бити рођен чисти Христос, бесмислено је; пошто је чисти Христос могао бити рођен само ако Ђева мора бити чиста, неопходно је да Њени родитељи буду чисти од прародитељског греха, и да они опет буду рођени од очишћених родитеља. Доћи ће се до закључка да Христос неће бити оваплоћен ако сви Његови преци по телу, право од Адама, нису унапред очишћени од првородног греха. Али онда нема потребе за истинским Оваплоћењем Христовим, иако Христос долази дотле на земљу да уништи грех.

(4) Учење да је Мајка Божја заштићена од првородног греха, исто као и учење да је Она заштићена благодаћу Божјом од личног греха, чини Бога немилосрдним и неправедним, пошто ако је Бог заштитио Марију од греха и очистио је пре рођења, зашто онда не очисти друге људе пре њиховог рођења, већ их радије оставља у греху? Следили би да Бог спасава некога одвојено од његове воље, предодређујући некога пре рођења за спасење.

(5) То учење које наизглед има циљ да узвиси Мајку Божју, у ствари потпуно побија све њене врлине. Пре свега, ако је Марија већ у утроби Своје мајке када није желела ни добро ни зло била заштићена благодаћу Божјом од греха пре Свог рођења, у чему се Њена важност састоји? Ако је била смештена у стање неспособна да греша и чини грех, онда шта чини Бог глорификујући је? Ако Она без напора и без икаквог импулса према греху остаје чиста, због чега је овенчана више од других? Не постоји победа без противника.

Праведност и светост Ђеве Марије показује се у чињеници да Она будући "човек са страстима сличним нашим" тако воли Бога и предаје Му се, да би кроз Њену чистоћу била уздигнута изнад свега рода људског. Будући предодређена и изабрана, она бива удостојена и очишћена од Духа Светог који силази на Њу, и зачиње истинског Спаситеља света. Учење о благодати од греха ослобођеној Ђеви Марији пориче Њену победу која није вредна да буде овенчана славом, чини је слепим инструментом Божјег провиђења.

Ово није егзалтација и увећање славе, већ омаловажавање, "дар" који јој је дат од папе Пија 6. и свих остали који су мислили да могу прославити Мајку Божју тражећи нове истине. Пресвета Ђева Марија била је толико слављена од Самог Бога, узвишен Њен живот на земљи и Њена слава на небу, да људски проналасци не могу додати ништа Њеној слави и части. Оно што људи проналазе само заклања Њено лице од њихових очију. "Пазите да вас ко не обмане философијом људском, по науци света а не по Христу", пише ап. Павле од Духа Светог (Кол. 2:8).

Таква "ташта превара" је учење о безгрешном зачећу Ђеве Марије кроз Ану, које је на први поглед узвисује, али је у ствари омаловажава. Као и свака лаж, ова је посејана од "оца лажи" (Јв. 8:44), ђавола, који је успео преварити многе који нису разумели да хуле на Ђеву. Заједно са овим биће одбијено свако друго учење сродно томе. Тежњом да се узвиси Пресвета Ђева до једнакости са Христом приписује се Њеним мукама код Крста исти значај са патњама Христовим, тако да Искупитељ и са-Искупитељ пате исто према учењу паписта, или "да људска природа Мајке Божје на небу заједно са Богочовеком Христом спојена открива пун лик човека" (Протојереј С. Булгаков - "Неопалима купина", ст. 141 - исто тако је ташта превара и заведеност философијом). У Христу Исусу нема ни мушког ни женског (Гал. 3:28), Христос искупљује читаву људску расу; зато Његовом васкрсењу једнако "Адам игра од радости и весели се Ева" (кондак 1. и 3. гл.), а својим Успењем Господ је узнео читаву људску природу. Исто тако, да је Мајка Божја "Комплементарна Светој Тројици", или "четврта ипостас", да "Син и Мајка откривају Оца кроз Другу и Трећу "Ипостас", да Ђева Марија јесте "створење, али не више створење" - све је то плод таштине, лажна мудрост која се не задовољава оним што Црква држи од времена Апостола, већ тежи да је прослави више него што је Бог прославља. Тако су речи св. Епифанија Кипарског испуњене: "Неки безумници у свом мишљењу о светој Приснођеви тежили су и теже да је поставе на место Бога" (против антидикомарионита). Али они који приказују тако бесмислено Ђеву, уместо да је величају, окрећу се хули; Свечиста презире лаж, будући Мајка Истине (Јн. 14:16).

7.

ПРАВОСЛАВНО ПОШТОВАЊЕ МАЈКЕ БОЖЈЕ

Православна Црква учи о Мајци Божјој оно што Свето Предање и Свето Писмо преносе о Њој, и свакодневно је прославља у својим храмовима тражећи Њену помоћ и заштиту. Знајући да су јој пријатне само оне молитве које одговарају Њеној истинској слави, свети Оци и песмописци молили су Њу и Њеног Сина да их науче како да је опевају: "Огради мој ум, о Христе мој, јер се усуђујем да певам песму хвале Твојој Пречистој Матери" (икос Успења). "Црква учи да је Христос заиста рођен од Приснођеве Марије" (св. Епифаније, "Слово о истинској вери"). "Неопходно је да исповедамо да је увек Ђева заиста Богородица, тако да се не би пало у хули. Јер они који поричу да је Пресвета Ђева заиста Богородица нису више верни, већ ученици фарисеја и садужеја" (св. Јефрем Сиријски, "Јовану Монаху"). Из Предања је познато да је била кћи времешних Јоакима и Ане, да је Јоаким из рода царске лозе Давидове, а Ана из свештеничке лозе. Без обзира на тако узвишени род, беху сиромашни. У ствари, није то жалостило ове праведнике, већ то што нису имали деце и нису се могли надати да ће њихово потомство видети Месију. И, гле, када су једанпут, презрени од Јевреја обоје у тузи узносили молитву Богу - Јоаким на брду где се повукао када

свештеник није прихватио његову жртву у храму, а Ана у своме врту оплакујући своју бездетност - тада им се јави анђеоло који им је саопштио да ће добити кћи. Обрадовани, обећаше да ће своје чедо посветити Богу. После девет месеци роди им се кћи, и наденуше јој име Марија, а она од најранијег детињства испољаваше најлепше особине душе. Када је напунила три године њени родитељи, испуњавајући обећање, одведоше свечано у Јерусалимски храм малу Марију; она се сама успела на високе степенице, а по Божјем откривењу уведена је у Светињу над Светињима од Првосвештеника који ју је дочекао, уводећи са Њом и благодат која је на Њој почивала у храм који је до тада био без благодати. (Види кондак Ваведења. То је био поново сазидани храм у који слава Божја није сишла као на Скинiju или храм Соломонов). Она се сместила у део за девојке који је постојао у храму, али је проводила толико много времена у молитви у Светињи над Светињима да се може рећи да је у њој и живела. (Ваведење, 2. стихира на "Господи возвах" и "слава и ниње"...). Будући украшена свим врлинама, Она пројављује пример необично чистог живота. Била је свима покорна и послушна, никога није жалостила не говорећи никоме ништа грубо, љубазна са свима, не допуштајући ни једну нечисту мисао (св. Амвросије Милански "О свагда ђевству Ђеве Марије").

"Упркос праведном и непорочном животу који је водила Мајка Божја, грех и смрт пројављиваше своје присуство у Њој. Они нису могли да се не пројаве: то је тачно и правоверно учење Православне Цркве у вези Мајке Божје о првородном греху и смрти". (Еп. Игњатије Брјанчанинов, "Објашњење учења Православне Цркве о Мајци Божјој").

"Туђа сваком паду у грех" (св. Амвросије Милански тум. 118. пс.), "Она није била слободна од искушења грехом". "Само је једино Бог без греха" (св. Амвросије, исто), док ће човек увек имати у себи оно што ипак треба исправити и усавршити да би била испуњена заповест Божја: "Будите свети као што сам ја Свет, Господ Бог ваш (Лев. 19:2). Што је неко чистији и савршенији више увиђа своју несавршеност и сматра себе све недостојнијим.

Ђева Марија предајући себе потпуно Богу, чак иако је одбијала од себе сваки насртај греха, више од других је осећала слабост људске природе и горљиво је жудела за доласком Спаситеља. У свом смирењу сматрала је себе недостојном да буде и слушкиња Оне која ће родити Њега. Да је ништа не би одвојило од молитве и пажње на Себе, Марија је дала завет безбрачности да би служила само Њему читавог живота. Бу дући заручница старца Јосифа, када Њене године више нису допустиле да остане у Храму, Она се сместила у његову кућу у Назарету. Овде се Ђева удостојила посете архангела Гаврила, који јој је благовестио да ће родити Сина Свевишњега. "Радуј се благодатна, Господ је с Тобом. Благословена си Ти међу женама... Дух Свети сићи ће на Тебе и сила Вишњега осениће те. Зато и оно што ће се родити биће свето и назваће се Син Божји" (Лк 1, 28-35).

"Марија је примила ангелску блавест смирено и покорно. Тада је Слово на начин познат само Њему сишао и, како је Сам хтео, дошао и настанио се у Њој" (св. Јефрем Сирин, "Похвала Мајци Божјој"). "Као што муња осветљава све што је скривено, тако и Христос очишћује све што је скривено у природи ствари. Он је очистио Ђеву а онда се роди, тако да је показао да је Христос, пројављујући чистоћу у свој својој снази. Он је очистио Ђеву, припремивши је Светим Духом, а онда утроба поставши чиста зачиње Њега. Он је очистио Ђеву у Њеној непорочности, и због тога је Она родивши остала Ђева. Не говорим да је Она постала бесмртна, већ да је била просвећена благодаћу, није се узнемиравала грешним жељама" (св. Јефрем Сирин, "Слово против јеретика"; 41). "Светлост се уселила у Њу, очистила Њен ум, очистила Њене мисли, учинила мудрим Њена хтења, освештала њено девство" (св. Јефрем, "Марија и Ева"). Онај који је чист по људском схватању начинио ју је благодатно чистом (еп. Игњатије Брјанчанинов, "Излагање учења Православне Цркве о Мајци Божјој").

Марија никоме није рекла о јављању Анђела, већ је Анђеоло сам открио Јосифу о Маријином зачећу од Духа Светог (Мт. 1:18-25), а након рођења Христовог пастирима. Пастири,

дошавши да се поклоне Новорођеноме, рекли су шта су чули од њега. Претходно ћутке трпећи Јосифово подозрење, Марија је сада ћутке слушала и у "срцу своје" чувала речи о величини свога Сина (Лк. 2: 8-19). Четрдести дан чула је Симеонову молитву хвале и пророчанство да ће јој нож ранити душу. Касније је видела како расте у мудрости; слушала Га је како са дванаест година поучава у храму и све "слагала у срцу своје" (Лк. 21-52). Иако препуна благодати Она није потпуно разумела у чему се састоји служба и величина Њеног Сина. Јеврејска схватања о Месији била су јој блиска, а природна осећања водила су је да се о Њему брине, чува Га од напада и опасности. Због тога је узносила Свога Сина, у почетку, невољно, што је изазвало Његово указивање на превенство духовног над телесним сродством (Мт. 12: 45-49). "Он се бринуо такође о Њеној части, али много више о спасењу Њене душе, и добру људи због којих се у тело обукао (св. Јован Златоусти, Тумачење Јовановог Јеванђеља, Ом. 21). Марија је то разумела и "слушајући реч Божју, држала је" (Лк. 11:27, 28). Као нико други, Она је усвојила осећања која су у Христу (Фил. 2:5), без роптања подносећи јад мајке када је видела Свог Сина прогоњеног и страдалог. Радовала се у дан Васкрсења, у дан Педесетнице обукла се у силу са висине (Лк. 24: 49). Дух Свети који је сишао на Њу "научио ју је свему" (Јн. 14: 26), и упутио је на сваку истину (Јн. 16: 13). Просвећена, она се још ревносније трудила да испуни оно што је чула од свог Сина и Искупитеља, да би узишла к Њему и била с Њим.

Крај земног живота Пресвете Мајке Божје био је почетак Њеног величанства. "Украшена божанском славом (ирмос кан. Успења), она стоји и стајаће, у дан Страшног Суда и у будућем веку, с десне стране престола Сина свога". Она царује с Њим и има храброст пред Њим као Његова Мајка по телу, као Она која је по духу с Њим, као она која испуњава вољу Божју и учи друге (Мт. 5:19). Премилостива и пуна љубави, она показује своју љубав према Своме Сину и Богу љубављу према људском роду. Она се заузима за њега пред Ми-лостивим и обилазећи земљу помаже људима.

Искусивши све тешкоће земаљског живота, Заступница рода људског види сваку сузу, чује сваки уздах и молбу оних који се Њој обраћају. Посебно је близу оних који се труде у борби против страсти и ревноју за богоугодни живот. Чак и у животним бригама Она је незаменљива Помоћница. "Радост тужних и заступница оклеветаних, хранитељка гладних, утеха путницима, пристаниште витланих буром, посетитељ болних, немоћних покров и заштита, упориште старости, мати Бога Вишњег Ти си" (стихира Одигитрији). "Нада, заштита и прибежиште, у молитвама неуморна" (кондак Успења, која спасава свет Својом непрестаном молитвом (Богородичин, 3. гл.). Она дан и ноћ моли за нас и скиптари Царства утврђују се Њеном молитвом.

Нема ума или речи да изрази Њену величину, Оне која се родила у грешном роду људском, а постала је часнија од херувима и неупоредиво славнија од серафима. Гледајући благодат светих тајни Божјих које су се показале испуњавајући Тебу, радујем се и не знам како да их разумем необичне и тајне, како се Изабрана откри изнад свих саздања, видљивих и духовних. Због тога, желећи да похвалим Њу, ја се ужасавам и умом и речју. Ипак се усуђујем да проповедам и величам Њу: Она је станиште небеског (икос Ваведања). Сваки језик је у недоумици како да похвали Тебе, по заслуги; сваки надсветски дух пада у безумље, када жели да ти пева песму хвале, Богородице. Али као добро према своје делу прими Веру нашу. Ти знаш нашу љубав, надахнуту Богом, јер Тебе заступницу хришћана величамо (ирмос 9. песме на Богојављење).